

notone opremsning, og savner i høj grad en problematiserende tone, hvilket kunne have givet værket større tyngde. Jørgensens livslange arkivfaglige arbejde har påvirket mange yngre arkivarer (og historikere i øvrigt), men disse har formået at løfte blikket fra arkivalierne og skabe en mening med deres studier – synteser, der gør produktionerne vedkommende for bredere kredse. Det formår Jørgensen ikke helt i dette værk. Frederik 6.s regime var autoritært og dybt konservativt. Det viste blandt andet Jørgensen selv i sin førnævnte disputats. I denne bog bliver det aldrig klart, hvor skellet går mellem »hofholdning« og enevældig politik. Frederik 6. fremstår som den gode landsfader, omgivet af folkelig sympati. »At den gamle konge nød en ganske overordentlig respekt og tillid i den store offentlighed var en uimodsigelig kendsgerning.« (s. 205). Citatet er kun et eksempel blandt mange på den unuancerede tone, der præger hele bogen, der ikke uventet hverken nævner fængselsoprør, dr. Dampe eller alle de andre utilfredse blandt Frederik 6.s undersåtter – og ansatte. Forventer man i denne bog at blive delagtiggjort i Harald Jørgensens modne refleksioner over en helt central epoke i dansk historie, skuffes man unægteligt. Nærmest symbolsk for hele bogen er Eckersbergs portræt af kongefamilien s. 143 spejlvendt.

Jens Morten Jessen

Pernille Arenfeldt og Pernille Hasselsteen: *Din hengivne Louise. Louise Rasmussens breve til Carl Berling og kronprins/kong Frederik VII, 1844-1850.* (Fremad, 1999). 380 s., 378 kr.

Louise Rasmussens passionerede og lidenskabelige breve til Carl Berling og kronprins/kong Frederik VII er nu tilgængelige i bogform. Brevene er meget intime og personlige og gemmer på en

vanskelig kærlighedshistorie mellem tre karismatiske personer.

Historierne om Louise Rasmussen, den senere grevinde Danner, er utallige. Louise Rasmussen er en af de relativt få kvindelige historiske skikkelser, som stadig findes interessant, og som mange har haft en mening om, ikke mindst hendes samtidige medborgere. De verbale angreb fra især borgerskabet og aristokratiet var hårde mod hende. Smædeskriverne havde kronede dage. Louise Rasmussen var en af de mest udskældte personer i sin samtid, men tiden har arbejdet for hende, eftertidens historikere har set mildere på hende.

Alle synes at have en mening om denne kvinde, som blev født uden for ægteskabet for så stille og roligt at kravle op ad den sociale rangstige. Først havde hun et årelangt forhold til Carl Berling, som lærte hende manererne i det finere borgerskab samt forsynede hende med passende kultiveret litteratur. Sammen fik de en søn i dølgsmål i 1841. I midten af 1840'erne endte forholdet, da Carl Berling stærk presset af sin mor afsluttede forholdet. Dernæst indledte Louise Rasmussen det bekendte forhold til kronprins Frederik, som var en nær ven til hende og Carl Berling. Louise Rasmussen og Frederik VII blev gift til venstre hånd i 1850, hvorefter Louise Rasmussen fik titlen lensgrevinde Danner.

Carl Berling forblev øjensynligt hendes livs kærlighed. Men fra at være hendes forlovede fik Carl Berling i stedet en rådgiverfunktion for Louise Rasmussen, dels i hendes forhold til kronprins/kong Frederik, dels i politiske spørgsmål. Louise Rasmussen og Carl Berling søgte politisk indflydelse via Bondepartiet, som så brugte dem til at formilde Frederik, hvilket især kom til udtryk i forbindelse med Grundlovens tilblivelse. Alliancen mellem Bondepartiet, Louise Rasmussen og Carl Berling førte

te på lavt blus efter 1849, men i slutningen af 1850'erne var alliancen atter tæt forbundet. Det førte blandt andet til den nationalliberale C.C. Halls fald sammen med hans ministerium, i stedet kom Bondevennerne for første gang i regering, personificeret ved, at ministeriet Rottwit i 1859 kom til magten. Da ministeriet faldt nogle måneder efter, trak både Louise Rasmussen og Carl Berling sig ud af politik.

Louise Rasmussen har fået mange lidt flatterende motiver skudt i skoene af samtiden såvel som af eftertiden. Nærværende bog giver for første gang Louise Rasmussen ordet i en større kontekst. Tidligere er Louise Rasmussens dagbog fra 1853-54 samt adskillige breve blevet udgivet, blandt andet i Morten Meisners biografi *En oprørske kvinde* (1990), men aldrig er alle breve inden for en årrække blevet udgivet samtidig.

Udgivelsen er meget flot sat op. Transkriptionerne er upåklagelige. Noteapparatet er præcist og konsekvent. Brevene giver et godt indtryk af, hvilken kvinde Louise Rasmussen var i perioden, hvor brevene blev skrevet. Det er tydeligt, at det er en brydningsperiode for hende. Oftest skildrer brevene hendes følelsesmæssige dilemma, hendes savn og hendes passioner, kun meget få gange omtaler hun politiske synspunkter. Dette faktum fører til følgende betragtning: Ville det eventuelt ikke have været mere interessant at udgive breve fra 1854-60? På dette tidspunkt søgte Louise Rasmussen politisk indflydelse, først igennem L.N. Scheele, som blandt andet arbejdede for hendes fremme, siden gennem Rottwit. Det ville have været yderst interessant at læse Louise Rasmussens kommentarer til denne periode. Umiddelbart vurderer jeg, at hendes politiske bevidsthed og handlinger er mere spændende end hendes kærlighedsliv, uden dog at ville negligere det.

Det er også værd at nævne, at man til trods for den udmærkede læsning til stighed mangler de to herrers respons. Desuden kunne det tænkes, at den fulde korrespondance ville kunne forklare nogle af Louises tanker, fx om hun virkelig havde behov for at føle sig forsømt af Carl Berling, som hun til tider gav udtryk for, eller om hun blot var meget sårbar osv.

Spørgsmålet er, om denne udgivelse frembringer nogen ny viden om Louise Rasmussen. Efter min overbevisning er det ikke tilfældet. Den nuancerer billedet af Louise Rasmussen og bekræfter os i de konklusioner, som allerede er draget om hende i de seneste biografier. Omvendt har udgivelsen bestemt sin berettigelse, fordi den giver et billede af et menneske i midten af det 19. århundrede, som på mange måder var et ekstraordinært, men på andre måder et helt almindeligt menneske placeret i nogle ekstraordinære omgivelser, som skrev sine betragtninger, oplevelser og følelser ned.

Inga Højland Ingebrigtsen

Niels Thomsen: *Hovedstrømninger 1870-1914. Idélandskabet under dansk kultur, politik og hverdagsliv.* (Odense Universitetsforlag, 1998). 191 s., 250 kr.

»Hovedstrømninger« hedder Niels Thomsens bog med et lån fra Georg Brandes og markerer dermed et højt ambitionsniveau. Det indfries imidlertid udmærket, og bogen er blevet en vægtig analyse af væsentlige sider af og sammenhænge i det danske samfunds udvikling fra 1870 til 1914.

Nøjere bestemt er emnet idélandskabet bag ved periodens danske kultur, politik og hverdagsliv. Det forklares som de bærende tanker i dansk offentlighed, tidens gængse forestillinger, som Niels Thomsen søger at forbinde